

MEMÒRIA ARQUEOLÒGICA DE LA INTERVENCIÓ
EFFECTUADA AL CARRER DE SANT PERE MITJÀ, 11-
15, MARE DE DÉU DEL PILAR, 13-15, DE
BARCELONA

Codi MHCB: 076/06

Data intervenció: 22 de maig-9 de juny de 2006

JOSÉ MANUEL ESPEJO BLANCO

Juliol de 2006

ÍNDEX

- 1. FITXA TÈCNICA**
- 2. INTRODUCCIÓ**
- 3. ENTORN GEOLÒGIC I GEOGRÀFIC**
- 4. NOTÍCIES HISTÒRIQUES I INTERVENCIONS ANTERIORS**
- 5. MOTIVACIONS I OBJECTIUS DE LA INTERVENCIÓ**
- 6. METODOLOGIA**
- 7. DESCRIPCIÓ DE LES TROBALLES**
- 8. CONCLUSIONS**
- 9. BIBLIOGRAFIA**
- 10. REPERTORI ESTRATIGRÀFIC**
- 11. DOCUMENTACIÓ GRÀFICA**
 - 11.1. Documentació Planimètrica**
 - 11.2. Documentació fotogràfica**

1. FITXA TÈCNICA

NOM DE LA INTERVENCIÓ	Carrer de Sant Pere Mitjà, 11-15; Mare de Déu del Pilar, 13-15
UBICACIÓ	Barri de Sant Pere, Ciutat Vella Barcelona
COORDENADES UTM Fus31N amb Datum ED50 (UB/ITC)	X: 431331 Y: 4582366 Z: 9,40 m.s.n.m.
CONTEXT	Zona urbana
TIPUS D'INTERVENCIÓ	Preventiva terrestre
CLASSE D'ACTIVITAT	Control i/o excavació
DATES D'INTERVENCIÓ	22 maig-9 juny de 2006
PROMOTOR	FECSA-ENDESA
EQUIP TÈCNIC	Direcció: José Manuel Espejo Blanco

2. INTRODUCCIÓ

Aquesta memòria recull els resultats del control arqueològic preventiu (Codi MHCB: 076/06) efectuat sobre unes obres de canalització en rasa, de 33 m de longitud aproximada (30 m en vorera i 3 m en calçada), realitzades per l'empresa **Espelsa** per a **Fecsa-Endesa** (número d'expedient: 0143999). La intervenció, feta sota la supervisió del **Servei d'Arqueologia Urbana del Museu d'Història de la Ciutat, Institut de Cultura, Ajuntament de Barcelona**, ha estat duta a terme als carrers de Sant Pere Mitjà, 13-15 i de la Mare de Déu del Pilar, 11-13, al barri de Sant Pere, districte de Ciutat Vella (**Figures 1-2; Fotografia 1**).

La direcció tècnica ha estat assumida per l'arqueòleg José Manuel Espejo Blanco, de l'empresa **ATICS, S.L., Gestió i Difusió del Patrimoni Històric i Arqueològic**, la qual ha facilitat tot el material necessari per a dur a terme la intervenció.

Les tasques arqueològiques, simultànies a les obres, s'iniciaren el dia 22 de maig i finalitzaren el 9 de juny de 2006.

El control arqueològic tenia com a objectiu detectar i documentar possibles estructures antigues que poguessin veure's afectades per les obres, ja que el lloc on aquestes es desenvolupaven es troba inclòs en una "Zona d'Interès Arqueològic" d'un destacat valor, donat que es troba relacionat amb un sector històric molt important per a Barcelona.

3. ENTORN GEOLÒGIC I GEOGRÀFIC

La ciutat de Barcelona es troba dins d'un terme municipal que s'estén a la costa de la mar Mediterrània en una plana d'uns 5 km. d'amplària (l'extensió total del terme és de 91,41 km²), limitada al NW per la serra de Collserola (que culmina a 512 m al cim del Tibidabo), entre els sectors deltaics del Llobregat i el Besòs. La seva funció de capital ha estat sens dubte afavorida per la situació geogràfica d'aquesta plana, on conflueixen els dos grans eixos de comunicació que travessen en direcció Nord-Sud la Catalunya central (el Llobregat i l'eix dels rius Besós-Congost-Ter) i que accedeixen a la ciutat a través del congost de Martorell el primer i del coll de Finestrelles, sota el turó de Montcada, el segon.

El Barcelonès comprèn el territori estès entre la Mediterrània i la Serralada Litoral, en el tram conegut per serra de Collserola, és a dir, entre els estrets de Martorell i de Montcada, per on els rius Llobregat i Besòs, respectivament, s'encaminen a la mar. Des del punt de vista de la morfologia, és fàcil identificar, al Barcelonès, dues grans unitats: Collserola i el Pla de Barcelona, que és a on s'ubica la ciutat de Barcelona, i per tant és aquella unitat morfològica que ens interessa.

El Pla de Barcelona és limitat per la Serralada de Collserola, i a migjorn, per la falla que segueix, ran de mar, des de Garraf i el turó de Montjuïc que és el punt més elevat, pels turonets dels Ollers, del Tàber, de les Fazies, de la Bota, fins el turó de Montgat, més enllà del Besòs.

La falla, originada al moment de la fractura del Massís Catalano-Balear, dibuixà el que, a grans trets, havia de ser la costa catalana. Per això, el pla inclinat del peu de Collserola és de basament paleozoic i d'estructura tabular, havent estat afectat per tots els moviments orogènics alpins. En el miocè i el pliocè, damunt del sòcol paleozoic se sedimentaren dipòsits marins, dels quals són testimonis el seguit de turons suara anomenats. El Pla, que des de Collserola va baixant suaument i d'una manera regular, en el punt de contacte entre la Ciutat

Vella i l'Eixample, es produeix una ruptura de continuïtat amb la presència d'un salt o esglaó d'uns vint metres, clarament visible en la morfologia urbana. Aquest tall va ser aprofitat per la defensa, recolzant-hi les muralles, o per a l'economia, instal·lant a les Moles diversos molins aprofitant el sallent. De l'esglaó cap a mar ja no hi ha sòcol de llicorella ni de granit, sinó un mantell al·luvial format per les aportacions de les rieres, dels torrents, dels deltes dels rius veïnals i el corrent litoral.

Així doncs, el Pla es pot dividir en tres sectors: El Pla inclinat, els turons arran de mar, i el pla de baix, que correspondria a la zona compresa entre l'esglaó i el mar. En aquest sector hi dominen materials al·luvials més fins aportats per rieres, torrents i les aigües d'escorrentiu que baixen de la serra i, també, dels corrents marins.

4. NOTÍCIES HISTÒRIQUES I INTERVENCIONS ANTERIORS

Els orígens de la ciutat de Barcelona se situen al Mont Tàber, molt a prop del mar i dominat al sud pel promontori de Montjuïc, que facilita la defensa del seu litoral. Ben aviat, però, els límits s'anaren expandint pel pla, on només s'aixequen, cap al nord, els turons de Monterols, el Putget, la Creueta, el Carmel, la Muntanya Pelada i el turó de la Peira.

Des del punt de vista urbanístic, podem diferenciar tres zones dins la ciutat. Prop del mar i dominat al sud pel gran promontori de Montjuïc hi ha el nucli antic, que resta emmurallat fins la desaparició de les muralles, a mitjans del segle XIX. Aquest espai inclou d'una banda, un nucli central conegut com a barri gòtic que correspon a la primitiva ciutat romana. Al seu voltant hi trobem tot un seguit de petites viles que es van formar en època medieval, dins el perímetre de les muralles aixecades al segle XIII. Aquestes viles noves són els actuals barris coneguts amb els noms de les esglésies que els centralitzen: del Pi, de Santa Anna, de Sant Pere, de Santa Maria del Mar i de la Mercè. Els darrers sectors del nucli antic de la ciutat, és a dir, la Rambla i el Raval, començaren a ser urbanitzats quan quedaren inclosos dins el tercer recinte fortificat de la ciutat que es bastí al llarg de la segona meitat del segle XIV.

En segon lloc tenim tot un seguit de pobles que neixen entorn de la ciutat, i que n'acabaran formant part a finals del segle XIX. Per últim hi trobem l'Eixample, una àmplia zona quadriculada, de carrers amples, planificada a la segona meitat del segle XIX, seguint el Pla d'Ildefons Cerdà, quan ja s'havien enderrocat les muralles que impedièn el creixement urbanístic de Barcelona.

Centrant-nos ara al barri de Sant Pere es troba delimitat per la Ronda de Sant Pere pel seu costat NW, coincidint amb l'antic traçat de la muralla, per l'avinguda Lluís Companys pel cantó N, i per la Via Laietana pel costat S. Quan els límits de la part SE estan força deformats al desaparèixer moltes de les esglésies i convents situats a la zona, fruit de la pròpia dinàmica urbana, però que els podem

situar en la línia que conformen el Mercat de Santa Caterina, L'avinguda Francesc Cambó i el carrer del Portal Nou.

Aquesta zona formava part de l'ager o territori de la *Colonia Iulia Augusta Faventia Paterna Barcino*, ciutat romana fundada en època d'August. Aquests espais fora muralla foren ocupats per les *villae* (se n'han documentat restes o indicis a la plaça d'Antoni Maura, a l'avinguda Francesc Cambó o, ja una mica més lluny, a la plaça de l'Àngel i al carrer de Montcada). També hauria format part de la necròpolis romana tardana documentada àmpliament a l'entorn de la ciutat, a banda i banda de l'antiga via d'accés, la Via Augusta, que desembocava al *cardo maximus* de la ciutat pel NE.

El nucli originari del barri l'hem de situar al voltant del monestir de Sant Pere de les Puelles, fundat cap el 945 pel comte Sunyer de Barcelona al costat d'una antiga capella dedicada a Sant Sadurní. Les monges del monestir gaudien de privilegis com l'explotació del Rec Comtal, tant per ús d'irrigació com industrial.

El desenvolupament poblacional fou bastant ràpid i, ja al segle XI es parla de Sant Pere com una de les *vilanoves* crescudes al voltant de l'antic nucli romà, basada en una economia agrícola i ramadera, similar a les *vilanoves* dels Arcs, de Sant Cugat o Sant Pau. Aquest ràpid desenvolupament l'hem de vincular a la bonança agrícola que es viu entre els segles X i XII, fenomen al qual més tard haurem d'afegir el creixement comercial del segles posteriors.

És en aquest període que es portà a terme una obra d'infraestructura que tingué una gran importància en el desenvolupament del barri: a iniciativa del comte Mir es va construir el Rec Comtal, molt probablement aprofitant el traçat d'un dels antics aqüeductes romans (sabem que ja existia el "*regio de Miro Comite*" l'any 96).

També es van configurant altres fundacions religioses com ara el convent de Santa Caterina, el de Sant Agustí, el de Jonqueres i el de Sant Joan.

L'aparició d'aquestes *vilanoves* va comportar la necessitat de construir un nou recinte emmurallat per a protegir-les. Així doncs, durant la segona meitat del segle XIII s'inicià la construcció de la nova muralla. Entre 1286 i 1295 la Vilanova de Sant Pere fou incorporada al nou recinte emmurallat.

La tradició artesana tèxtil de la zona de Sant Pere i la proximitat del Rec Comtal feren que durant la segona meitat del segle XVIII s'hi instal·lessin gran quantitat de fàbriques d'indianes, malgrat que inicialment no van ocupar edificis que hi anessin destinats específicament, sinó que es realitzaren reformes i ampliacions dels edificis d'habitatges per a encabir-hi els nous processos industrials. La manca d'espai al barri, però, en un context d'augment demogràfic i densificació a la ciutat, jugaren a favor del barri del Raval, que tenia més espais lliures. És per això, que a partir del segle XVIII la indústria tèxtil moderna passarà a ubicar-se al Raval, que pren el relleu a Sant Pere, on hi quedaran els antics tallers tradicionals, els quals es van anar desmantellant al llarg del segle XIX.

Durant el segle XIX i primeria del segle XX, el barri de Sant Pere va ser objecte de grans canvis que en modificaren en bona part la seva fesomia: antics cementiris parroquials i d'altres espais esdevingueren places públiques, pels processos de desamortització de la primera meitat del segle XIX, per l'enderrocament de les muralles el 1854 i per la política d'obrir nous carrers més amples i rectes a la ciutat antiga (carrer de la Princesa, entre 1851 i 1853, i la Via Laietana, entre 1908 i 1913).

Per altra part, l'activitat arqueològica realitzada en el barri de Sant Pere ha estat constant en els últims anys, i va molt lligada a la remodelació urbanística a la que està immers el barri. Aquestes intervencions han aportat força dades sobre l'evolució històrica de la ciutat de Barcelona en el decurs del temps.

En primer lloc cal destacar la intervenció efectuada a l'avinguda de Francesc Cambó (1984-1985), aquesta va consistir en una sèrie de sondejos per tal de determinar la viabilitat o no de construir un aparcament subterrani sota l'avinguda. Es va documentar l'ocupació de la zona per una necròpolis de tombes d'inhumació durant el baix imperi, fins a una data desconeguda, però probablement anterior al segle X. A partir d'aquí, no aparegueren testimonis d'una ocupació continuada de l'àrea fins a la baixa edat mitjana, moment a partir del qual es té constància d'habitació de la zona fins a l'actualitat (GRANADOS, 1989).

A la zona del mercat de Santa Caterina també s'han portat a terme diverses intervencions. A l'any 1999 es van excavar les restes de l'antic convent de Santa Caterina, així com restes d'una necròpolis baix-imperial (AGUELO, HUERTAS, 2002). Poc després es va iniciar una excavació al solar de l'antic mercat de Santa Caterina, motivada per les obres de remodelació de l'edifici del mercat. La intervenció arqueològica va permetre documentar una primera ocupació de l'àrea durant el bronze inicial (amb la presència d'un enterrament doble d'inhumació i un parell de sitges), una segona fase durant l'alt imperi (aparegué un possible centre productiu d'àmfores), una tercera fase entre els segles IV i VI d.n.e., en què es documentà una necròpolis (amb enterraments en fossa simple, *tegulae* a doble vessant, àmfores i edificacions de caràcter funerari), i, finalment, l'evolució de l'església i convent de Santa Caterina durant l'època medieval i moderna (AGUELO, HUERTAS I PUIG, 2003).

Amb motiu d'unes feines de rebaixos i moviments de terres al carrer Fonollar, núm. 13, l'any 1998 s'hi va portar a terme una intervenció de control arqueològic. En la zona que ja es va trobar rebaixada, al nord del solar, es van localitzar estructures i nivells d'època romana: la fonamentació d'un pilar, un enterrament de *tegulae* a doble vessant i les restes d'un possible forn. Al sud del solar es va realitzar un sondeig manual en què es documentaren diferents fases d'ocupació, des del món romà (un nivell d'argiles del segle II d.n.e. i una possible sitja) a l'actualitat, passant per l'època medieval (un parell de murs i uns nivells de preparació del terreny que amortitzaven un retall del segle XIV) i per la moderna (diversos paviments, clavegueres, un mur amb una arcada tapiada i el conjunt de nivells d'ús i fonamentació del mur) (PIERA, 1998).

La localització, al nord del solar de Fonollar núm. 13, d'una tomba romana va generar una excavació arqueològica l'any següent. Durant els treballs es posà de manifest l'existència d'una continuïtat d'ocupació a la zona. Així, es van documentar habitatges del segle XIX i principis del XX, un nivell de terraplenament del segle XVIII, un pou de la baixa edat mitjana i diversos moments d'ocupació d'època romana tardana: un nivell de terraplenament de la segona meitat del segle

IV d.n.e., una necròpolis posterior a aquest terraplenament (amb tombes de *tegulae*, tombes amb fossa i tombes sense) i, també posterior a la segona meitat del segle IV, una anivellació del terreny que amortitzava la zona com a necròpolis i un gran retall, potser per extreure argiles (FÀBREGAS, 2002).

A l'any 2001 es reprenen les tasques arqueològiques en la mateixa avinguda Cambó, en aquest cas l'excavació va permetre documentar un seguit d'estructures modernes (fonamentacions i canalitzacions) relacionades amb els edificis enderrocats a l'hora de dur a terme l'esmentat projecte arquitectònic. A més, es van descobrir diversos murs i dipòsits d'època medieval, alguns dels quals podrien haver format part de construccions relacionades amb tasques d'horticultura associades a la comunitat dominicana del convent de santa Catarina. Per últim, va aparèixer alguna estructura tardoromana que amortitzava algun dels enterraments que haurien format part de la necròpolis baiximperial.

També cal destacar la intervenció realitzada C/Jaume Giralt i C/Fonollar (octubre-novembre de 1998) on en motiu de la construcció de dos nous habitatges que van suposar l'enderroc dels immobles 14-38 del C/ Fonollar, 2-6 del C/ Arc de Sant Cristòfol i 13-41 del C/ Jaume Giralt. La intervenció va consistir en fer un seguit de sondejos que van permetre identificar diverses estructures d'època moderna i contemporània relacionades amb l'activitat artesanal del barri, part d'un edifici medieval (segles XIV-XV) situat al subsòl dels immobles 14-16 del C/ Fonollar, i les restes d'una foneria del gremi de mestres cobrers, llauners i fonadors d'època moderna (segles XVIII-XIX) situada al núm. 14 del C/ Arc de Sant Cristòfol (ALVARO, PADILLA, 1999).

A l'any 2000 al solar Jaume Giralt núm. 4-10 es realitza una excavació que ve motivada per la situació del solar dins de la zona afectada pel P.E.R.I del sector oriental. Com a resultat es van documentar una sèrie de murs d'època moderna-contemporània amb una estratigrafia bastant uniforme sense material ceràmic (HUERTAS, 2000).

El mateix any al solar del C/Fonollar cantonada amb C/Gombau es realitzen d'un seguit de rases longitudinals que van permetre documentar les

fonamentacions de l'edifici que fins aleshores ocupava aquest solar i un seguit de voltes corresponents a les cobertes d'unes grans cisternes d'època moderna. A la part més occidental del solar es va documentar un nivell de rebliment amb gran quantitat de ceràmica del segle XVIII que amortitzava estructures molt arrasades d'un edifici anterior (HUERTAS, 2003).

Finalment hem de parlar de les troballes al solar del Pou de la Figuera. En aquest cas es van documentar 4 fons de cabana que formarien part d'un poblat a l'aire lliure del Bronze Inicial així com també una fossa funerària que indicaria l'existència d'una necròpolis relacionada amb aquest poblat (SUAU, MATAS, 2003; AA.VV., 2004).

5. MOTIVACIONS I OBJECTIUS DE LA INTERVENCIÓ

Les motivacions per les quals s'ha fet necessari un seguiment arqueològic en aquesta zona del barri de Sant Pere, com ja hem comentat més amunt, es deu a què aquesta es troba en un espai inclòs en una "Zona d'Interès Arqueològic" d'un eminent valor, donat que es troba relacionat amb un sector històric molt destacat per a la ciutat.

En el cas concret que ens ocupa, es formularen diverses hipòtesis de treball prèvies a la investigació, les quals, molt breument, feien referència a la presència d'estructures de diferents èpoques a la zona afectada. Les més significatives són:

- Es troba dins una de les zones pertanyent als límits del *suburbium* de la ciutat romana.
- Es troba dins del barri medieval de Sant Pere.

Els objectius immediats es centren doncs en recuperar les possibles restes arqueològiques que puguin aparèixer durant la realització de les obres que ha de realitzar l'empresa Espelsa per a la instal·lació d'uns cables de baixa tensió.

6. METODOLOGIA

Per a aconseguir els objectius marcats és necessari adoptar una metodologia sistemàtica i que se'ls adequi. En relació amb la metodologia de registre, la seqüència estratigràfica s'estableix amb el propòsit d'entendre la formació, delimitació, estructuració i ordre de deposició dels diferents estrats. De la mateixa manera, ajuda a interpretar els diversos processos sedimentaris i postdeposicionals que s'han anat produint al llarg del temps a la zona afectada. Sota aquestes premisses, s'ha establert un registre detallat dels diferents estrats que configuren la zona intervinguda utilitzant per a fer-ho el sistema d'Unitats Estratigràfiques (U.E.), que es pot seguir a E.C. HARRIS (1990) i A. CARANDINI (1997), sistema acceptat àmpliament i secundat a Catalunya des de fa tres dècades (TRÓCOLI, SOSPEDRA, 1992). Aquest mètode permet analitzar de forma individualitzada cadascuna de les incidències que afecten la seqüència estratigràfica. La caracterització de les diferents unitats estratigràfiques es detalla en una fitxa. Aquí s'hi registren tots els paràmetres que permeten la seva correcta identificació i descripció, així com també la seva relació física respecte a la resta de les unitats estratigràfiques del jaciment.

La identificació d'una U.E. s'estableix mantenint l'ordre estricte d'aparició durant el procés d'excavació i es duu a terme generalment utilitzant una clau de tres dígits, començant tota la seqüència numèrica per el número 100. A sota de la rasa s'han diferenciat les distintes unitats estratigràfiques (UU.EE. 101, 102...). Aquesta forma de procedir s'utilitza amb la finalitat d'evitar qualsevol alteració de la seqüència numèrica o algun tipus d'interferència en cas que, durant el procés, sorgeixi una estratigrafia complexa que obligui a acumular unitats estratigràfiques. Quant al mètode d'intervenció immediata respecte als treballs que s'estaven realitzant, hem seguit el del control visual directe. La tasca d'excavació de les rases esmentades s'ha dut a terme seguint la metodologia habitual d'utilització del martell pneumàtic per a aixecar el paviment de lloses i la seva preparació de

morter; i, en segon lloc, l'ús del pic i la pala per a practicar el buidatge del reompliment de les rases fins a trobar la profunditat desitjada, uns 80-90 cm en aquest cas. L'arqueòleg director estigué present durant tot el període d'obertura de les rases, observant el sediment extret amb la finalitat de recuperar les restes de ceràmica, ós, metall, o de qualsevol altra naturalesa, que poguessin sortir.

En aquest cas s'ha decidit donar el mateix numero de UE (100) a tot el tram de rasa, els dos carrers i els tres metres de l'encreuament, tenint en compte la seva escassa longitud (33 m) i l'absència d'elements diferenciadors significatius de qualsevol naturalesa en tot el seu traçat, inclòs el tipus de pavimentació el qual no distingeix entre vorera i calçada.

La documentació de la intervenció es completa amb les fitxes de les unitats estratigràfiques trobades, i un registre gràfic, que inclou documentació planimètrica i una selecció fotogràfica de les evidències més representatives del desenvolupament de l'excavació.

7. DESCRIPCIÓ DE LES TROBALLES

L'obra de canalització en rasa per a estendre la canalització i els cables elèctrics de baixa tensió comprenia un tram total de 33 m als carrers de Sant Pere Mitjà, 13-15 i Mare de Déu del Pilar, 11-13 (**Figura 2; Fotografies 1-2**).

L'actuació arqueològica se centrà, per una banda, en el control visual de la realització del tram de rasa per part de l'empresa adjudicatària i, per altra banda, en l'excavació manual per part de la direcció tècnica quan les característiques del sediment extret així ho exigien.

Les obres s'iniciaren el dia 22 de maig i van concloure el 9 de juny del any 2006. A efectes pràctics, la direcció tècnica considerà oportú atorgar a tot el itinerari de 33 m el mateix número de rasa: la Rasa 100, inclòs el tram d'encreuament dels carrers, pel fet que les característiques de la pavimentació de les vies, l'obra i l'estratigrafia eren idèntics en tot el seu recorregut.

RASA 100

Rasa que va des de el número 13 del carrer de la Mare de Déu del Pilar passant pel 11, creua a continuació des d'aquest cantó al altre costat del carrer per a endinsar-se en el carrer de Sant Pere Mitjà fins a arribar el número 15 del mateix. La rasa segueix la línia de façana actual a uns 50 cm de la mateixa. Té una longitud aproximada de 33 m (3 m del creuament del carrer i 15 m en cadascun dels altres dos carrers), i 50-60 cm de profunditat per 50 cm d'amplada (**Fotografia 3**). Durant les tasques d'obertura de la rasa, foren apareixent altres serveis anteriors (electricitat, gas, aigua, clavegueram) tant en sentit longitudinal com perpendicular a la direcció de la rasa, en relació amb la cota esmentada de 60 cm amb la qual cosa la hipòtesis inicial relativa a l'existència d'estructures arqueològiques s'anava contrastant negativament (**Fotografia 4**).

L'estratigrafia (**Fotografia 5**) constava d'un nivell de paviment format per lloses de ciment (50x30x7) (sense distinció de calçada i vorera) i la preparació de

formigó, amb 35-40 cm de potència en total (U.E. 101), i un reompliment de sauló, però barrejat amb deixalles i restes de runa constructiva, amb 20-25 cm de potència (U.E.102). Aquest sediment, d'aportació antròpica, forma part de l'ompliment habitual que s'utilitza en el farciment de rases realitzades per a la instal·lació de diferents xarxes subterrànies. Es tracta d'un sediment saulonenc de color vermellós barrejat normalment, com en aquest cas, amb elements actuals com escombraries i runa constructiva.

8. CONCLUSIONS

Aquesta intervenció arqueològica, realitzada als carrers de Sant Pere Mitjà i Mare de Déu del Pilar, tenia com a fines descobrir i documentar possibles restes arqueològiques conservades durant les obres que l'empresa FECSA-ENDESA tenia previst d'efectuar per a la realització de la canalització en rasa d'una línia elèctrica subterrània de baixa tensió.

En aquest sentit, i com ja ha quedat reflectit a l'apartat anterior, hem de concloure que els resultats han estat negatius. D'una banda, un dels elements que més ha condicionat el volum nul de dades arqueològiques obtingues ha estat l'escassa profunditat on s'ha instal·lat la canalització (50-60 cm), que se suma als reduïts 50 cm d'amplada de què constava la rasa. A això se li ha d'afegir la presència d'altres serveis (aigua, electricitat, gas i clavegueram), instal·lats amb anterioritat i que mantenien una cota similar a la requerida per a aquesta obra; i també el fet de tractar-se d'una excavació preventiva de caràcter molt localitzat i parcial. En definitiva, ha resultat impossible documentar algun tipus de resta constructiva relacionada amb l'ocupació romana, medieval o moderna, que sabem que en el passat es produí en aquest sector de Barcelona, i per tant només podem afegir que els resultats d'aquesta intervenció difícilment poden aportar respostes als interrogants plantejats al voltant del poblament i l'urbanisme de la ciutat al llarg d'aquestes etapes de la seva història.

9. BIBLIOGRAFIA

- AA.VV. (2004): *Memòria de les intervencions arqueològiques de les zones A, B, C, D, del "projecte d'infraestructures troncal des del carrer Carders a la central de RSU, en el mercat de Santa Caterina, al districte de Ciutat Vella, de Barcelona"*. Inèdit. Àrea de Coneixement i Recerca de la subdirecció general de Patrimoni Cultural, Barcelona.
- AGUELO, J. i HUERTAS, J. (2002): *Informe del treballs arqueològiques a la zona de Sta. Caterina. Agost – octubre de 2002*. Inèdit. Àrea de Coneixement i Recerca de la subdirecció general de Patrimoni Cultural, Barcelona.
- AGUELO, J.; HUERTAS, J.; PUIG, F. (2003): "El convent de Santa Caterina de Barcelona: L'aportació de l'arqueologia" a *Actes del II Congrés d'Arqueologia Medieval i moderna a Catalunya. Actes*. Associació Catalana per a la Recerca en Arqueologia Medieval. Sant Cugat del Vallès. Pàg. 78-86.
- ALVARO, K.; PADILLA, I. (1999): *Informe preliminar dels treballs realitzats a la intervenció arqueològica dels carrers Fonollar i Jaume Giralt de Barcelona*. Inèdit. Àrea de Coneixement i Recerca de la subdirecció general de Patrimoni Cultural, Barcelona.
- CARANDINI, A. (1997): *Historias en la Tierra. Manual de excavación arqueológica*. Ed. Crítica, Barcelona.
- FÀBREGAS i ESPADALER, Marta (2002): *Memòria tècnica del sondeig arqueològic realitzat al nord del solar de Fonollar, 13 (Barcelona). Octubre del 1999*. Inèdit. Àrea de Coneixement i Recerca de la subdirecció general de Patrimoni Cultural, Barcelona.
- GRANADOS, J. O. (coord.) (1989): *Sondeig arqueològic a l'avinguda Cambó (Barcelona). 1984-1985*. Inèdit. Servei d'Arqueologia. Generalitat de Catalunya.
- HARRIS, E. C. (1990): *Principios de estratigrafía arqueológica*, Ed. Crítica, Barcelona.
- HUERTAS, Josefa (2000): *Memòria de la intervenció arqueològica al solar de Jaume Giralt 4-10 (Barcelona)*. Arxiu del Servei d'arqueologia de la Generalitat de Catalunya. Àrea de Coneixement i Recerca de la subdirecció general de Patrimoni Cultural, Barcelona.

Memòria de la intervenció arqueològica al carrer de Sant Pere Mitjà, 11-15 i Mare de Déu del Pilar, 13-15, de Barcelona.

HUERTAS, Josefa (2003): *Memòria de la intervenció arqueològica al solar Fonollar / Gombau (Barcelona)*. Inèdit. Àrea de Coneixement i Recerca de la subdirecció general de Patrimoni Cultural, Barcelona.

PIERA i SANCERNI, Joan (1998): *Memòria tècnica de la intervenció arqueològica al Carrer Fonollar, 13 (Barcelona)*. Inèdit. Àrea de Coneixement i Recerca de la subdirecció general de Patrimoni Cultural, Barcelona.

SUAU, Laura, MATAS, Óscar (2003): *Informe tècnic preliminar a la memòria de la intervenció arqueològica a la Zona-C del "Projecte d'Infraestructures Troncals des del carrer Carders a la central de RSU, en el mercat de Santa Caterina, al districte de Ciutat Vella, de Barcelona*. Inèdit. Àrea de Coneixement i Recerca de la subdirecció general de Patrimoni Cultural, Barcelona.

TRÓCOLI, Isabel G. i SOSPEDRA, Rafel (Eds.) (1992): *Harris Matrix. Sistemes de registre en Arqueologia (2 vols.)*, Pagès Editors, Lleida.

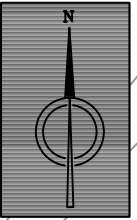
10. REPERTORI ESTRATIGRÀFIC

Fitxa d'Unitat Estratigràfica			UE : 101
Sector: Rasa 100	Codi MHCB: 76/06	Cronologia: Segle XX	
DEFINICIÓ :	Paviment del carrer actual.		
DESCRIPCIÓ :	Superficial format per lloses rectangulars de 50x30x7 cm fetes de ciment més la preparació de formigó que la sustenta, de 35-40 cm de potència total.		
MATERIAL DIRECTOR :			
SEQÜÈNCIA FÍSICA :	Igual a		Equivalent a
	Rebleix a		Es reblert per
	Cobreix a	102	Es cobert per
	Talla a		Tallat per
	Es recolza a		Se li recolza
	S'entrega a		Se li entrega

Fitxa d'Unitat Estratigràfica			UE : 102
Sector: Rasa 100	Codi MHCB: 76/06	Cronologia: Segle XX	
DEFINICIÓ :	Rebliment modern de rases de serveis recents.		
DESCRIPCIÓ :	Sauló de color vermellós barrejat amb deixalles i restes de runa constructiva, de 20-25 cm de potència total.		
MATERIAL DIRECTOR :			
SEQÜÈNCIA FÍSICA :	Igual a		Equivalent a
	Rebleix a		Es reblert per
	Cobreix a		Es cobert per
	Talla a		Tallat per
	Es recolza a		Se li recolza
	S'entrega a		Se li entrega

11. DOCUMENTACIÓ GRÀFICA

11.1. Documentació Planimètrica

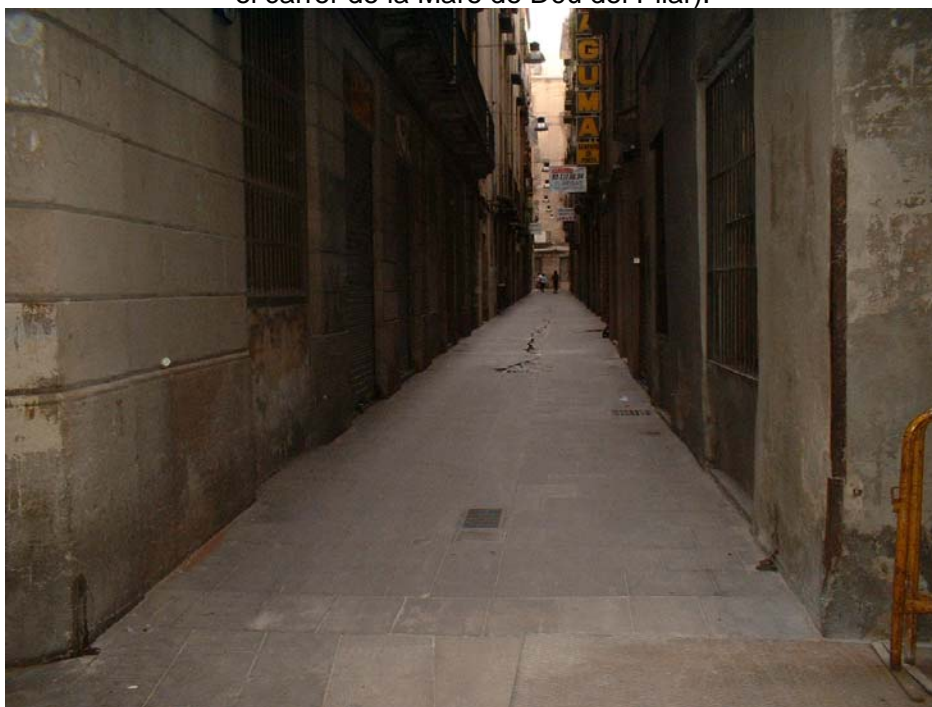

RASA 100

11.2. Documentació Fotogràfica

Fotografia 1: Vista general del carrer de Sant Pere Mitjà (presa des de el creuament amb el carrer de la Mare de Déu del Pilar).

Fotografia 2: Vista general del carrer de la Mare de Déu del Pilar (presa des de el creuament amb el carrer de Sant Pere Mitjà).

Fotografia 3: Vista parcial de la Rasa 100.

Fotografia 4: Vista d'un servei elèctric anterior que es va trobar a 60 cm de profunditat durant les tasques d'obertura de la rasa.

Fotografia 5: Estratigrafia de la Rasa 100.